

Az avarok eredete

Haladi Bence

Belső-Ázsia története a mongol kor előtt (BBN-MON11-241) Dr. Birtalan Ágnes

Csáky, V., Gerber, D., Koncz, I., Csiky, G., Mende, B. G., Szeifert, B., Egyed, B., Pamjav, H., Marcsik, A., Molnár, E., Pálfi, G., Gulyás, A., Kovacsóczy, B., Lezsák, G. M., Lőrinczy, G., Szécsényi-Nagy, A. & Vida, T. (2019.11.15-16.). *Az avar kori elit eredetének és rokoni szerveződésének archeogenetikai vizsgálata*. Hadak útján. A népvándorlaskor kutatóinak XXIX. konferenciája. Budapest

Czeglédy, Károly (1985). *Magyar őstörténeti tanulmányok*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára & Kőrösi Csoma Társaság.

Dobrovits, Mihály (2003). „*They called themselves Avar*” - *Considering the pseudo-Avar question in the work of Theophylaktos*. Ērān ud Anērān Web festschrift Marshak.
<http://www.transoxiana.org/Eran/Articles/dobrovits.html> (2025.11.23.)

Fehér, Bence (2019). *Menandrosz protector töredékei*. Budapest, Magyarországgutató Intézet.

Kató P., Lindner Gy. & Sólyom M. (2017). *Hunok és rómaiak. Priskos rhétor összes töredéke*. Máriabesnyő, Attraktor.

Pohl, Walter (2018). *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567-822*. Ithaca, Cornell University Press.

The Rouran Khaganate and main polities around 500 AD. [ábra]
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:East-Hem_500ad.jpg (2025.11.23.)

Irodalomjegyzék

The Rouran Khaganate and main polities around 500 AD. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:East-Hem_500ad.jpg (2025.11.23.)

- Zsuanzsuan Kaganátus (5-6. század), legfelsőbb méltósága a kagán
- 552-555 között a türkök lázadása következtében összeomlik
- ezt követően a türkök átveszik a zsuanzsuan politikai modellt (Bumin kagán)
- Tokharisztán: heftaliták/fehér hunok, területükön él az uarhun törzsszövetség
- 558 az első pannon avar küldöttség Bizáncba

Bevezetés

- **Priszkosz rétor** (410/420 körül – 472 után)

Kató P., Lindner Gy. & Sólyom M. (2017). *Hunok és rómaiak. Priskos rhétor összes töredéke*. Máriabesnyő, Attraktor.

- **Menandrosz protector** (? – 582 után)

Fehér, Bence (2019). *Menandrosz protector töredékei*. Budapest, Magyarországkutató Intézet.

- **Theophülaktosz Szimokattész** (580 körül – 630 után)

In Pohl, Walter (2018). *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567-822*. Ithaca, Cornell University Press. 39-40.

Primer források

“A saragurok, urogok és az onogurok ugyanebben az időben menesztettek követséget a keletrómaiakhoz. Ezek a népek elhagyták lakóhelyüket, amikor a sabírok megtámadták őket, akiket viszont az avarok üldöztek el. Azonban az avarok is földönfutóvá lettek a tengerparton lakó népek miatt.” (461-465)

Kató P., Lindner Gy. & Sólyom M. (2017).

- lehetséges kapcsolat uar törzs vándorlásával (kínai forrásokban hua, ld. Czeglédy, 1985)
- nem lehet azonos a zsuansuanokkal (Dobrovits, 2003)

Forrásértelmezés

“Mire a császár: „Fejtsétek hát ki nekünk, hogy az avaroknak mekkora tömege lázadt fel a türkök uralma ellen, és vannak-e még egyesek a hatalmatokban.” „Vannak, császár, akik még beletörődnek a mi [uralmunkba], azok pedig, akik ugyebár megszöktek, úgy ítélem, körülbelül húszezeren vannak.”” (568)

“A rajtatok uralkodó császár megfizeti nekem a büntetést, amint azt kell, aki hozzám barátságából fakadó szavakat szól, a varkhónitáknak pedig, a mi szolgálainknak – ezen az avarokat értette –, akik elmenekültek uraiktól, szerződő fele lett. A varkhóniták, minthogy a türkök alattvalói, mikor akarom, eljönnek hozzám, és ha látják, hogy rájuk emelem a lovaglóostorom, a föld legmélyére menekülnek. Akik pedig ellenállnak nekünk, ahogy az természetes, nem kard élén öletnek meg, hanem inkább a lovaink patáival tiportatnak le és hangyák módjára pusztulnak. A varkhónitákról ebben biztosak lehettek.” (576)

Fehér, Bence (2019).

- a türkök varkhónitákként hivatkoztak a pannon avarokra
- etimológiai alapon lehetséges összefüggés az uarhunokkal (Czeplédy, 1985)

Forrásértelmezés

“During the imperial rule of Justinian [527-565] a small portion of the original tribe withdrew from these Var and Chunni and invaded Europe. These people called themselves Avars and designated their leaders with the title khagan . How their name came to be changed we shall now tell. . .

When the Barselt and Onogurs and Sabirs and other Hunnic people of the region saw that a part of the Var and Chunni had fled into their districts, they became greatly afraid, since they assumed that the invaders were Avars. They honored the refugees with fine presents and believed that they would remain unharmed in return. When the Var and Chunni saw how successfully their flight had begun they made their own the error of those who had been sent to them and called themselves Avars. Among the Scythian peoples it is in fact said that the Avars are a people of great skill.” (568-602)

In Pohl, Walter (2018). 39-40.

- jellemző a névátvétel (Pohl, 2018) DE a bizánci történetíróknál toposz (Czeplédy, 1985)
- jellemző (és kutatások alátámasztják), hogy a pannon avarokat több etnikum alkotta
- jellemző (és kutatások alátámasztják) az egységes, meghatározó elit jelenlétét
- endogám, kelet-közép-ázsiai származású, egységes szociális/kulturális/antropológiai jelleg
- nem valószínű jelentős zsuanszuan részvétel (türk harcok pusztítása miatt, ld. Pohl, 2018)
- a türköknek érdekében állt az avar kagán hitelét aláásni (Dobrovits, 2003)

Forrásértelmezés, archeogenetika

A 6. század második felében megjelenő pannon avarok a türkök belső-ázsiai terjeszkedése előtt menekültek. A szteppesi nomád birodalmakra jellemzően változatos eredetű és etnikumú népcsoportok csatlakoztak hozzájuk, ezért hiba lenne őket bármely egy forrásból származtatni. Az avar elit viszont egységes réteget képezett, mely visszakövethető Kelet-Közép-Ázsiába. Mind az avar elnevezést, mind a kagáni méltóságot nagy tekintély övezte; a sztyeppei nomádokra jellemző az elnevezések és a titulátúra vándorlása. Tekintve a zsuanzsuanok vereségének teljességét, a pannon avar elit nem tulajdonítható teljesen nekik, a kapcsolat azonban nem kizárható.

Σ